

Forskrift om fredning av Statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 10 Fredete eiendommer i landsverneplanen for justissektoren

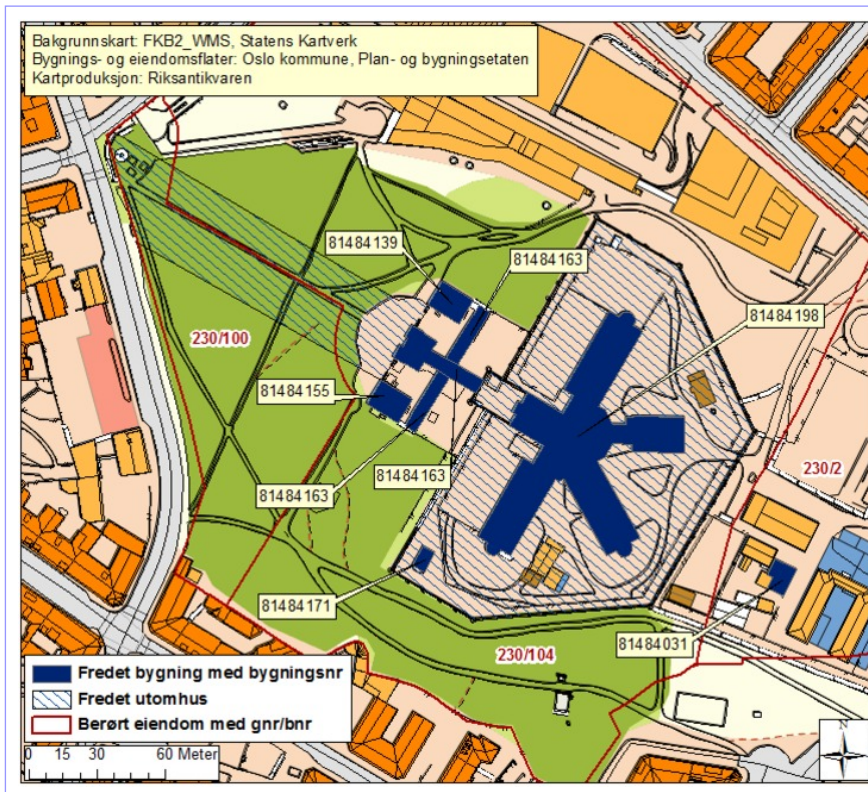
OSLO FENGSEL

Kommune:
301/Oslo kommune

Gnr/bnr:
230/104, 230/100
230/2
230/104

AskeladdenID:
164085

Referanse til landsverneplan:
Kompleks 2571

Omfang fredning

Byggnavn	Oppført	Bygningsnr.	Gnr/bnr	Omfang
• Avd. A/Botsfengselet (blokk A,B,C,D,E,M)	1844 - 1851	81484198	230/104	Eksteriør/Interiør
• Barnehage/Direktørbolig (bygg G)	1844 - 1851	81484155	230/104	Eksteriør/Interiør
• Barnehage/Stall bak direktørboligen (bygg H)	1844 - 1851	81484163	230/104	Eksteriør
• Kompetansesenter/Prestebolig (bygg J)	1844 - 1851	81484139	230/104	Eksteriør/Interiør
• Potetkjeller	1877	81484171	230/104	Eksteriør
• Smie (bygg H)	1870 - 1880	81484031	230/2	Eksteriør/Interiør
• Stallen bak presteboligen (bygg I)	1844 - 1851	81484163	230/2	Eksteriør
• Tårnbygget (bygg F)	1844 - 1851	81484163	230/104	Eksteriør/Interiør
• Utomhus med allé og portstolper	1844 - 1851		230/104, 230/100	Utomhus
• Utomhusområdet rundt avdeling A	1844 - 1851		230/104	Utomhus

Forskrift om fredning av Statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 10 Fredete eiendommer i landsverneplanen for justissektoren

Fredning kompleks

Omfang: Fredningen omfatter bygningene og utomhus som nevnt ovenfor.

Formål: Formålet med fredningen er å bevare Oslo fengsel som et kulturhistorisk og arkitekturhistorisk viktig anlegg som et epokedannende fengsel i Norge. Formålet med fredningen er videre å sikre fengselets monumentale uttrykk og eksponering mot omgivelsene.

Fredningen skal sikre enkeltbygningene, bygningenes innbyrdes sammenheng, utomhus, samt kulturhistoriske verdier knyttet til anlegget som helhet.

Begrunnelse: Oslo fengsel er et unikt anlegg i norsk sammenheng. Fengselet er tegnet av Heinrich Ernst Schirmer, en av samtidens mest kjente arkitekter innen nygotisk og nyromansk stil. Anlegget har høy arkitektonisk kvalitet og er godt bevart og et komplett anlegg av nasjonal verdi.

Oslo fengsel, tidligere "Botsfengselet i Christiania" stod ferdig i 1851 som Norges første sivile fengselsbygg oppført etter "Philadelphia-modellen"; et cellefengsel basert på prinsipper om individets rehabilitering gjennom bot og isolasjon. Det var planlagt sju botsfengsler i Norge, men dette var det eneste som ble oppført.

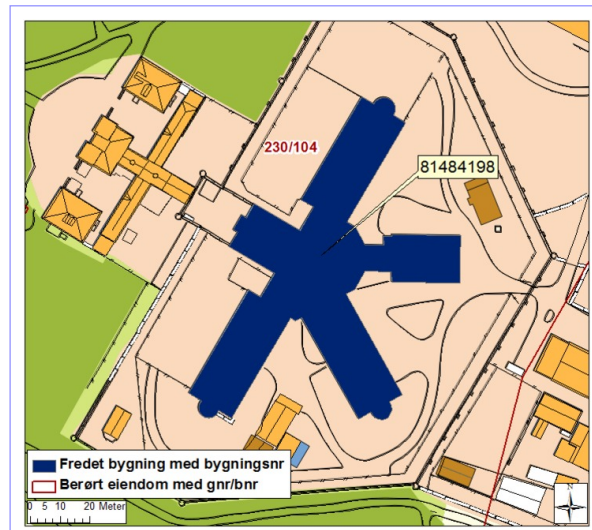
Oslo fengsel, avd. A, har vært administrativt fredet siden 1934.

Forskrift om fredning av Statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 10 Fredete eiendommer i landsverneplanen for justissektoren

AVD. A/BOTSFENGSELET (BLOKK A,B,C,D,E,M)

Bygningsnr:	81484198
Gnr/bnr:	230/104
Oppført:	1844 - 1851
AskeladdenID:	164085-1
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 8383 Kompleks 2571

Forskrift om fredning av Statens kulturhistoriske eiendommer

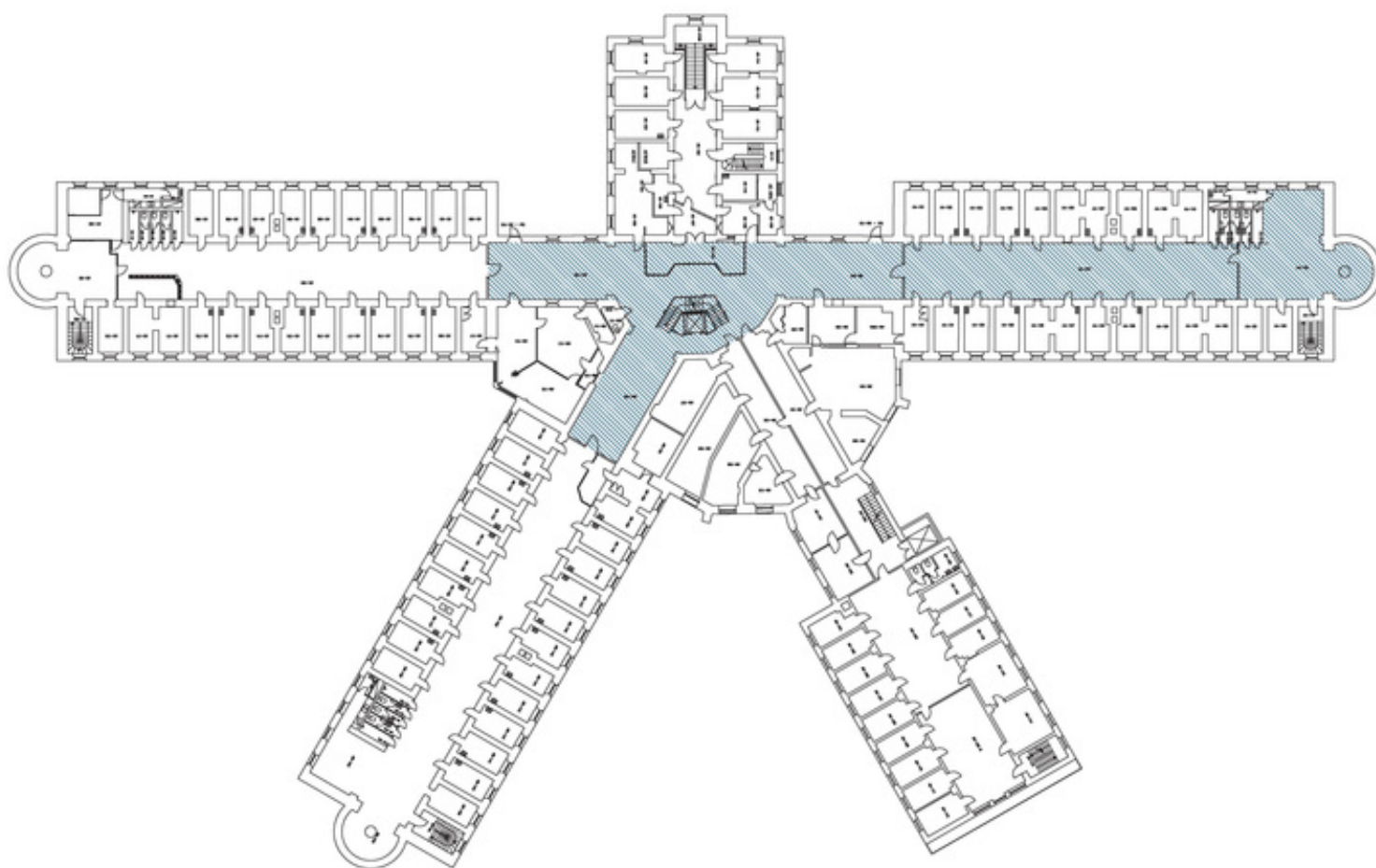
Kapittel 10 Fredete eiendommer i landsverneplanen for justissektoren

Fredning bygning

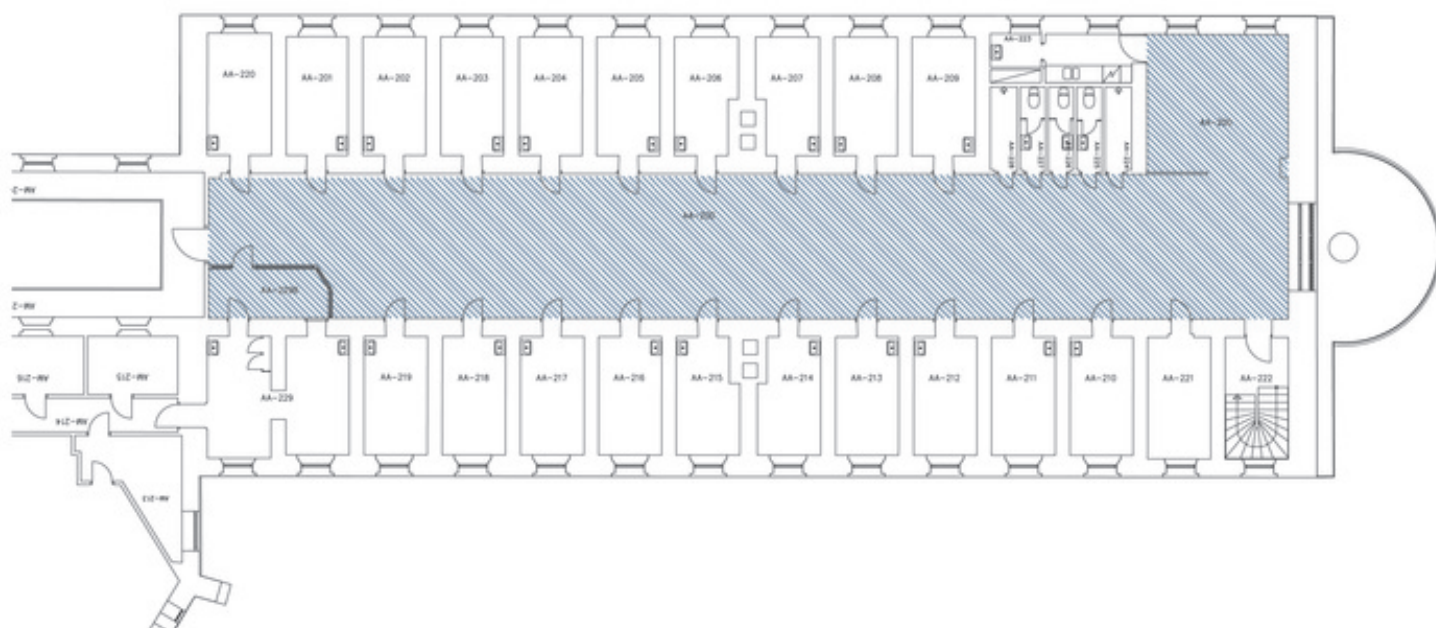
- Omfang:** Fredningen omfatter bygningens eksteriør og deler av interiør. Interiør som omfattes av fredningen er opprinnelig interiør i sentralhallen, samt enkelte deler av blokk A og E:
Blokk A: Korridorene i 1., 2., 3. etasje, loftet over hele blokk A med konstruksjoner og overlys samt rom for adkomst til stråleluft (i kjeller).
Blokk E (administrasjonsfløy): Tidligere korreksjonscelle/straffcelle i kjeller.
- Fredningen av eksteriør inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, pipeløp over tak, og detaljer som skilt og dekor m.v. Fredningen av interiør inkluderer konstruksjon, opprinnelig materialbruk og eldre bygningsdeler m.v. Fast inventar som skap, ovner m.v. er fredet som del av interiøret.
- Omfanget av interiørfredningen er markert på plantegninger.
- Formål:** Formålet med fredningen er å bevare bygningen med sine kulturhistoriske og arkitekturhistoriske verdier og som del av det opprinnelige anlegget for botsfengslet; i sin tid et anlegg av høy kvalitet.
- Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å ta vare på opprinnelig struktur, der denne er intakt, med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.
- Begrunnelse:** Bygningens form og funksjon er resultat av samtidens fengselsvitenskap, og ble oppført i upusset rød tegl i årene 1844-1851 etter tegninger av arkitekt Heinrich Ernst Schirmer, en av samtidens mest kjente arkitekter. Arkitektonisk er bygningen en blanding av nygotisk og nyromansk stil. Som landets første og eneste botsfengsel er fengselsbygningen unik.
- Fengselet besto opprinnelig av en sentralhall og tre fløyer, der hver fløy har celler på hver side av en midtkorridor i tre etasjer. Opprinnelig var det åpent mellom de tre etasjene med adkomst til cellene via et galleri. På den måten kunne en person overvåke alle korridorene (Panoptikon-arkitektur). På 1970-tallet ble det lagt helt gulv i hver av cellefløyenes etasjer. I enden av hver fløy var det opprinnelig luftegårder delt inn i "stråler" for individuell lufting. Fra et halvsirkelformet tilbygg på enden av hver fløy var det én dør ut til hver luftestråle.
- I 1886 ble det oppført en ny fløy for fengselskirken, tegnet av arkitekt Jacob Wilhelm Nordan. I 1934 ble en fjerde fløy tilbygd i forlengelse av kirken.
- Bygningen ble administrativt fredet i 1934.

Forskrift om fredning av Statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 10 Fredete eiendommer i landsverneplanen for justissektoren

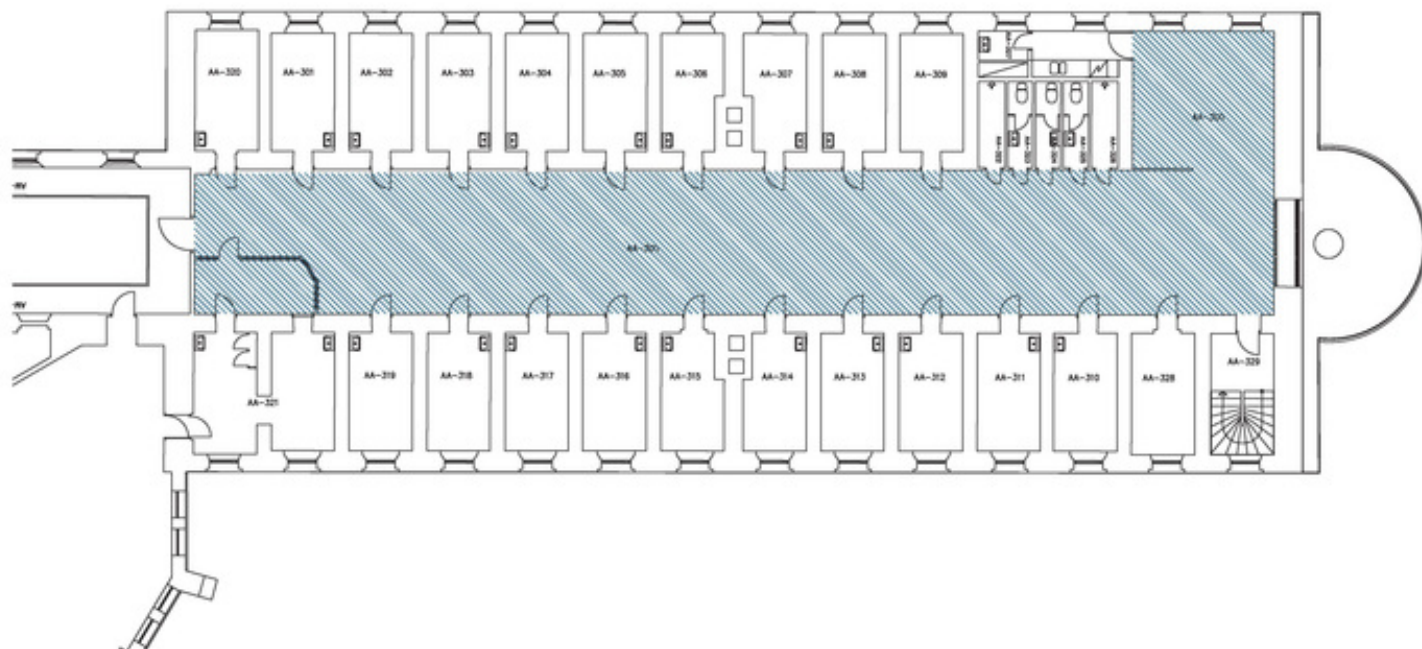
Plantegning 1. etasje. Omfang interiørfredning av Blokk A, Sentralhallen og cellegang, er markert med blå skraver.

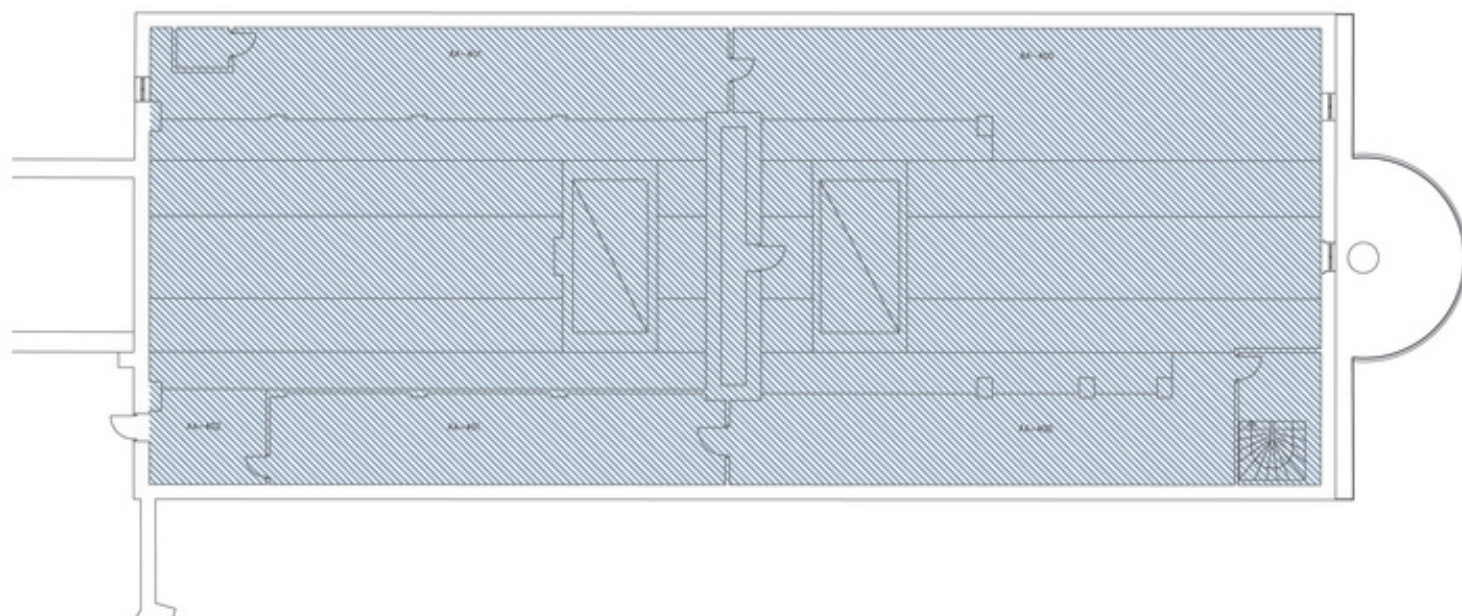
Plantegning 2. etasje Blokk A. Omfang interiørfredning er markert med blå skraver.

Forskrift om fredning av Statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 10 Fredete eiendommer i landsverneplanen for justissektoren

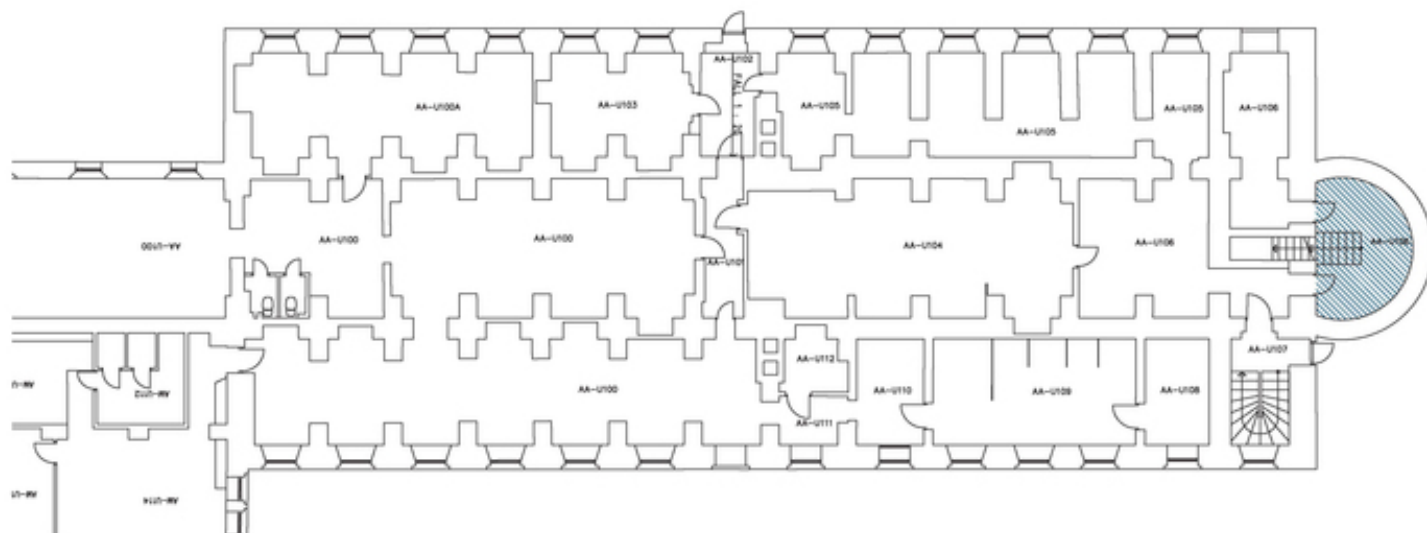
Plantegning 3. etasje Blokk A. Omfang interiørfredning er markert med blå skraver.

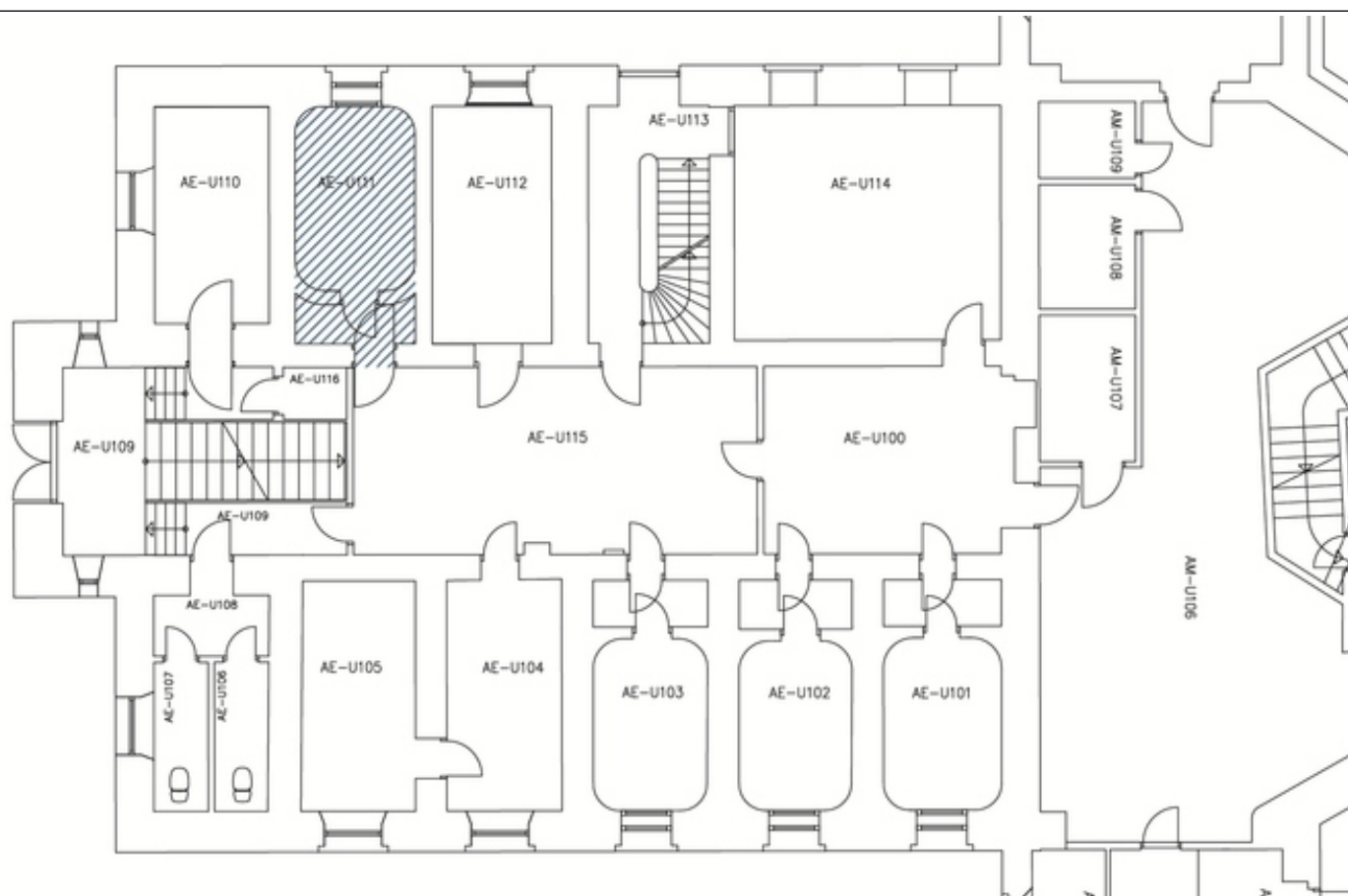
Plantegning loft Blokk A. Omfang interiørfredning er markert med blå skraver.

Forskrift om fredning av Statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 10 Fredete eiendommer i landsverneplanen for justissektoren

Plantegning kjeller Blokk A. Omfang ineriørfredning er markert med blå skraver.

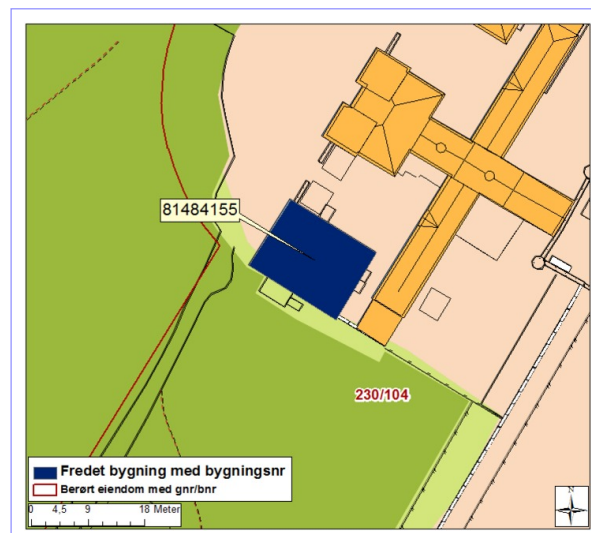
Plantegning kjeller Blokk E. Omfang interiørfredning er markert med blå skraver.

Forskrift om fredning av Statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 10 Fredete eiendommer i landsverneplanen for justissektoren

BARNEHAGE/DIREKTØRBOLIG (BYGG G)

Bygningsnr:	81484155
Gnr/bnr:	230/104
Oppført:	1844 - 1851
AskeladdenID:	164085-2
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 8384 Kompleks 2571

Fredning bygning

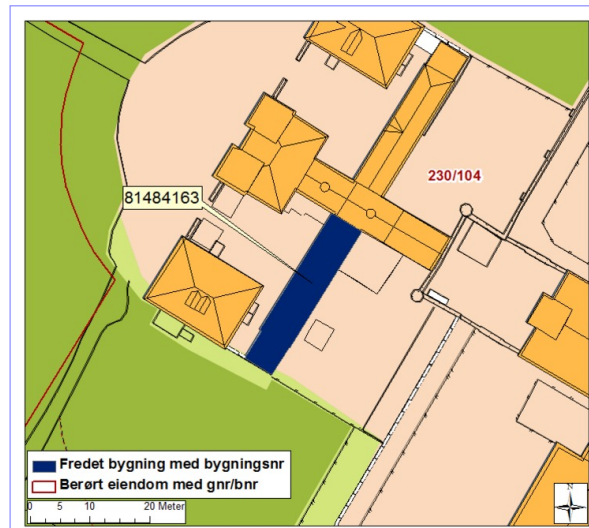
- Omfang:** Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør og inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, ildsteder, pipeløp over tak, og detaljer som skilt og dekor m.v. Fast inventar som skap, ovner m.v. er fredet som del av interiøret.
- Formål:** Formålet med fredningen er å bevare boligen med kulturhistorisk og arkitekturhistorisk verdi som direktørbolig og som viktig del av det opprinnelige anlegget for botsfengselet fra 1851.
- Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.
- Begrunnelse:** Direktørboligen er tegnet av arkitekt Heinrich Ernst Schirmer og bygget i årene 1844-1851 som en del av fengselsanlegget. Boligen er oppført i rød tegl og er i en etasje med innredet loft og kjeller. Rominndelingen er lite endret. Blant annet er noe originalt listverk, panel og stukkatur bevart.
- Direktørboligen ligger i anleggets forgrunn, og bidrar sammen med presteboligen til å skape symmetrisk monumentalitet i anlegget også utenfor murene. Plasseringen understreker direktørens posisjon. Bolig og uthus dokumenterer tidligere institusjonsdrift og samfunnsforhold og er viktige deler av anlegget.
- Bygningen ble administrativt fredet i 1934.

Forskrift om fredning av Statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 10 Fredete eiendommer i landsverneplanen for justissektoren

BARNEHAGE/STALL BAK DIREKTØRBOLIGEN (BYGG H)

Bygningsnr:	81484163
Gnr/bnr:	230/104
Oppført:	1844 - 1851
AskeladdenID:	164085-9
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 8388 Kompleks 2571

Fredning bygning

- Omfang:** Fredningen omfatter bygningens eksteriør og inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, og detaljer som dekor m.v.
- Formål:** Formålet med fredningen er å bevare den tidligere stallen tilhørende direktørboligen med sine kulturhistoriske og arkitekturhistoriske verdier og som del av det opprinnelige anlegget for botsfengslet fra 1851.
- Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater.
- Begrunnelse:** Stallen er tegnet av arkitekt Heinrich Ernst Schirmer og bygget i årene 1844/1851 som en del av fengselsanlegget. Boliger for direktør og prest ble lagt i forkant av fengselet. De bidrar til å skape symmetrisk monumentalitet i anlegget også utenfor murene. Boligene for ledelsen markerte deres status. Bolig og uthus dokumenterer tidligere institusjonsdrift og samfunnsforhold og er viktige deler av anlegget.

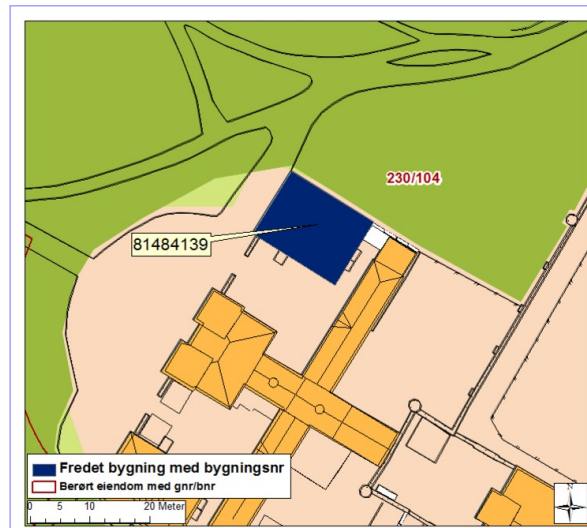
Bygningen ble administrativt fredet i 1934.

Forskrift om fredning av Statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 10 Fredete eiendommer i landsverneplanen for justissektoren

KOMPETANSESENTER/PRESTEBOLIG (BYGG J)

Bygningsnr:	81484139
Gnr/bnr:	230/104
Oppført:	1844 - 1851
AskeladdenID:	164085-3
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 8389 Kompleks 2571

Fredning bygning

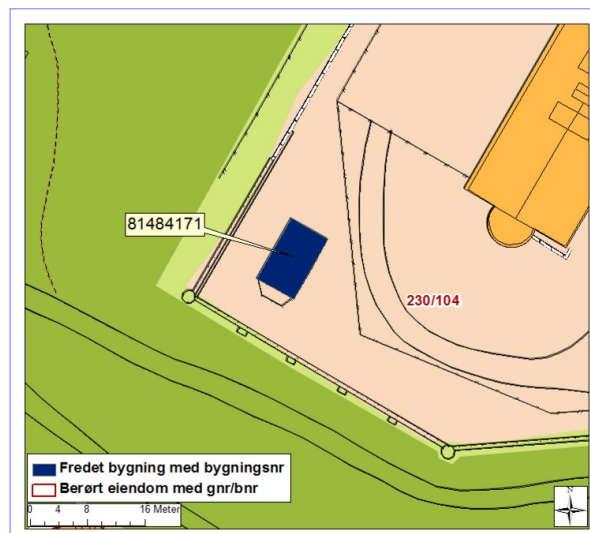
- Omfang:** Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør og inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, ildsteder, pipeløp over tak, og detaljer som skilt og dekor m.v. Fast inventar som skap, ovner m.v. er fredet som del av interiøret.
- Formål:** Formålet med fredningen er å bevare boligen med kulturhistorisk og arkitekturhistorisk verdi som prestebolig tilknyttet institusjonsmiljø og som viktig del av det opprinnelige anlegget for botsfengselet fra 1851.
- Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.
- Begrunnelse:** Presteboligen er tegnet av arkitekt Heinrich Ernst Schirmer og bygget i årene 1844/1851 som en del av fengselsanlegget. Boligen er bygget i rød tegl, en etasje med innredet loft og kjeller. Boligen er oppført i rød tegl og er i en etasje med innredet loft og kjeller. Rominndelingen er lite endret og en stor del originalt interiør er bevart.
- Presteboligen ligger i anleggets forgrunn, og bidrar sammen med direktørboligen til å skape symmetrisk monumentalitet i anlegget også utenfor murene. Plasseringen understreker prestens posisjon.
- Bygningen ble administrativt fredet i 1934.

Forskrift om fredning av Statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 10 Fredete eiendommer i landsverneplanen for justissektoren

POTETKJELLER

Bygningsnr:	81484171
Gnr/bnr:	230/104
Oppført:	1877
AskeladdenID:	164085-6
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 8385 Kompleks 2571

Fredning bygning

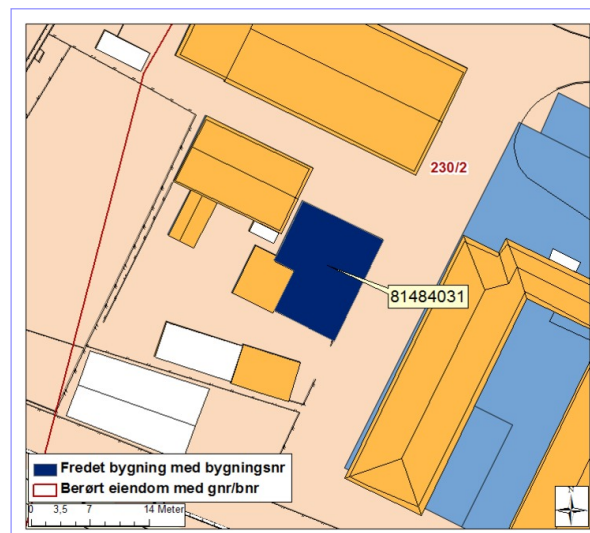
- Omfang:** Fredningen omfatter bygningens eksteriør og inkluderer hovedelementer som konstruksjon, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som dører m.v.
- Formål:** Formålet med fredningen er å bevare potetkjelleren med kulturhistorisk verdi som eneste gjenværende driftsbygning fra den tidlige driften av botsfengselet.
- Formålet med fredningen er videre å sikre det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler samt materialbruk og overflater.
- Begrunnelse:** Potetkjelleren ble oppført til Botsfengselet i 1877, i gråstein med overbygg i tre og tegl. Potetkjelleren forteller om jordbruk og matauk ved institusjonen, og framstår med opprinnelig brukspreg.

Forskrift om fredning av Statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 10 Fredete eiendommer i landsverneplanen for justissektoren

SMIE (BYGG H)

Bygningsnr:	81484031
Gnr/bnr:	230/2
Oppført:	1870 - 1880
AskeladdenID:	164085-10
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 8397 Kompleks 2571

Fredning bygning

Omfang: Fredningen omfatter bygningens eksteriør samt interiøret i smierommet.

Fredningen av eksteriør og interiør inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, ildsteder, pipeløp over tak, og detaljer som skilt og dekor m.v. Fast inventar som esse, skap, ovner m.v. er fredet som del av interiøret.

Omfanget av interiørfredningen er markert på plantegning.

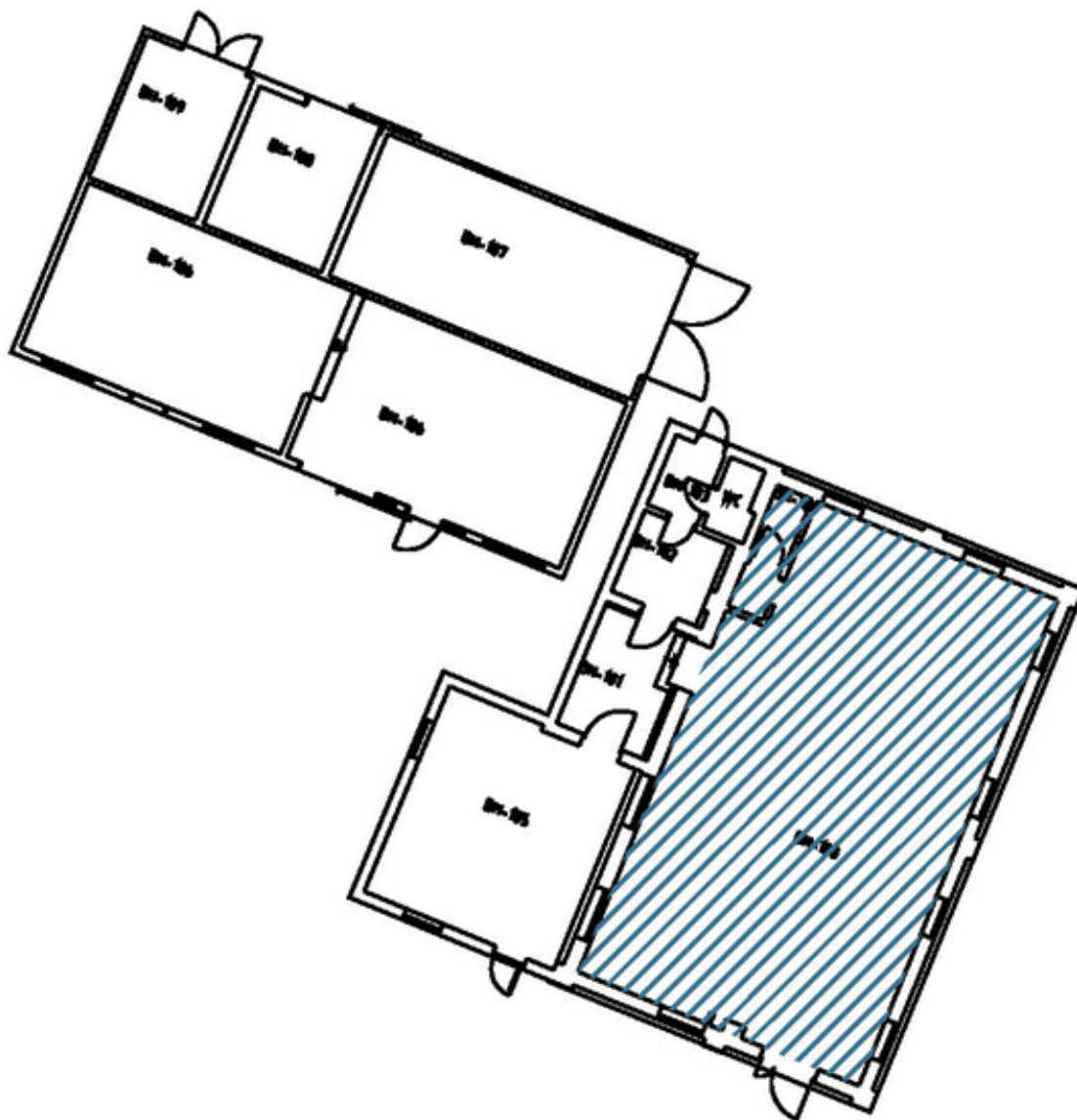
Formål: Formålet med fredningen av smia er å bevare en bygning med kulturhistorisk og arkitekturhistorisk verdi som forteller om arbeidsdrift ved fengselet.

Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.

Begrunnelse: Smia tilhørte opprinnelig Christiania Actiebryggeri. Bryggeriets bygninger ble tatt i bruk til fengselsformål i 1934, og da ble bryggeriets smie fra 1870/1880 tatt i bruk som en del av fengselets arbeidsdrift. Smia er formålsbygget, oppført i tegl i en etasje, og har vært i kontinuerlig bruk som smie. Den er senere bygget til.

Forskrift om fredning av Statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 10 Fredete eiendommer i landsverneplanen for justissektoren

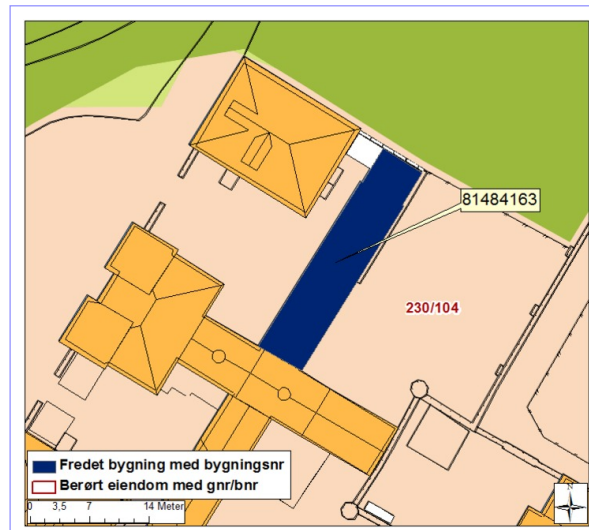
Plantegning 1. etasje. Omfang interiørfredning er markert med blå skravur.

Forskrift om fredning av Statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 10 Fredete eiendommer i landsverneplanen for justissektoren

STALLEN BAK PRESTEBOLIGEN (BYGG I)

Bygningsnr:	81484163
Gnr/bnr:	230/2
Oppført:	1844 - 1851
AskeladdenID:	164085-8
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 8382 Kompleks 2571

Fredning bygning

- Omfang:** Fredningen omfatter bygningens eksteriør og inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, pipeløp over tak og detaljer som skilt og dekor m.v.
- Formål:** Formålet med fredningen er å bevare den tidligere stallen tilhørende presteboligen med sine kulturhistoriske og arkitekturhistoriske verdier og som del av det opprinnelige anlegget for botsfengslet fra 1851.
- Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater.
- Begrunnelse:** Stallen er tegnet av arkitekt Heinrich Ernst Schirmer og bygget i årene 1844/1851 som en del av fengselsanlegget. Boliger for direktør og prest ble lagt i forkant av fengselet. De bidrar til å skape symmetrisk monumentalitet i anlegget også utenfor murene. Boligene for ledelsen markerte deres status. Bolig og uthus dokumenterer tidligere institusjonsdrift og samfunnsforhold og er viktige deler av anlegget.

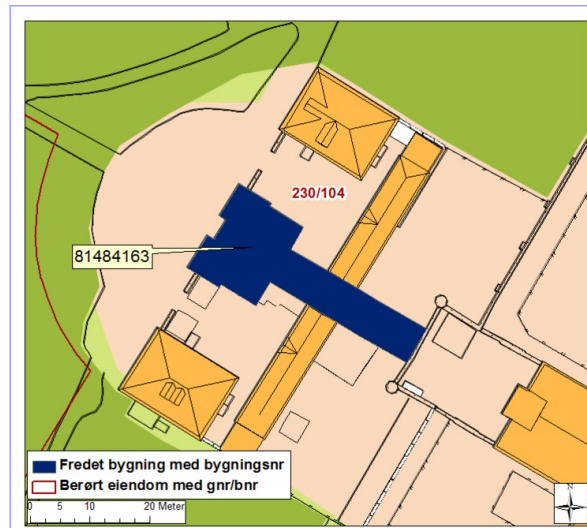
Bygningen ble administrativt fredet i 1934.

Forskrift om fredning av Statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 10 Fredete eiendommer i landsverneplanen for justissektoren

TÅRNBYGGET (BYGG F)

Bygningsnr:	81484163
Gnr/bnr:	230/104
Oppført:	1844 - 1851
AskeladdenID:	164085-4
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 8390 Kompleks 2571

Fredning bygning

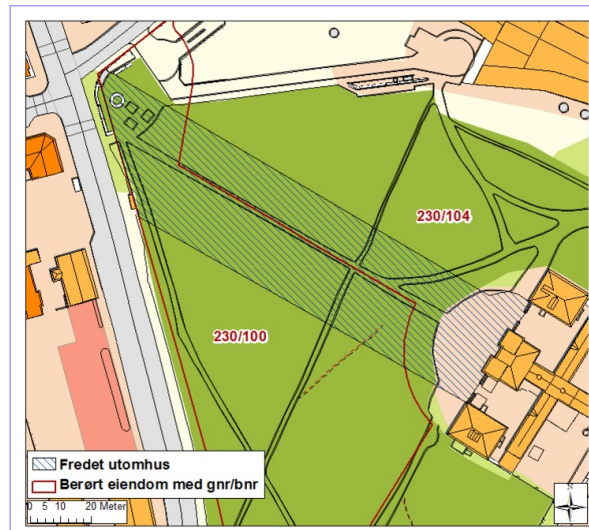
- Omfang:** Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør, samt tunnelen som leder inn til fengelsmuren. Fredningen inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, ildsteder, pipeløp over tak, og detaljer som skilt og dekor m.v. Fast inventar som skap, ovner m.v. er fredet som del av interiøret.
- Formål:** Formålet med fredningen er å bevare bygningen med sine kulturhistoriske og arkitekturhistoriske verdier og som del av det opprinnelige anlegget for botsfengslet fra 1851.
- Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.
- Begrunnelse:** Tårnbygningen er tegnet av arkitekt Heinrich Ernst Schirmer og oppført i årene 1844-1851 som en sentral del av det opprinnelige fengselsanlegget, både i den arkitektoniske komposisjonen, og som hovedportal for ferdsel til og fra fengselet. Rominndelingen er lite endret. Det er bevart flere verdifulle interiørelementer som dører, listverk, trapperekker og stukkatur i tak.
- Bygningen ble administrativt fredet i 1934.

Forskrift om fredning av Statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 10 Fredete eiendommer i landsverneplanen for justissektoren

UTOMHUS MED ALLÉ OG PORTSTOLPER

Bygningsnr:	
Gnr/bnr:	230/104, 230/100
Oppført:	1844 - 1851
AskeladdenID:	164085-5
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9903535 Kompleks 2571

Fredning bygning

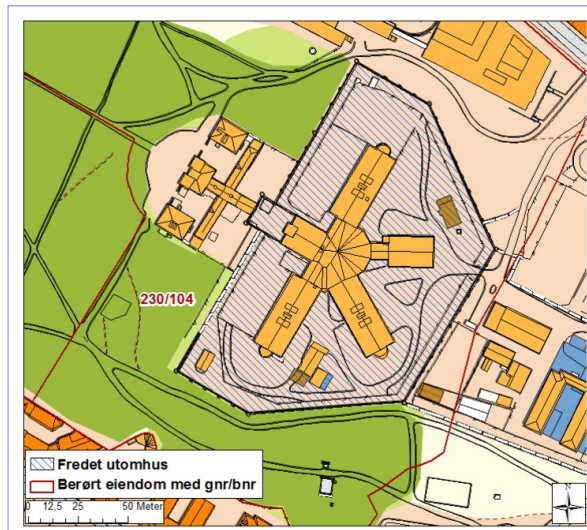
- Omfang:** Fredningen av utomhus omfatter alléen fra Grønlandsleiret med to portstolper, og forplassen ved tårnbygningen samt murene med porter som forbinder presteboligen, tårnbygningen og direktørboligen.
- Fredningen av utomhusarealet inkluderer arealer og grøntområder, hovedelementer som stier, vegetasjon, samt konstruksjoner som murer og porter, og inkluderer materialbruk, overflatebehandling og detaljering.
- Fredningens avgrensning er markert med blå skravur på kart.
- Formål:** Formålet med fredningen av utomhusarealene, alléen og murene, er å sikre deres kulturhistoriske og arkitektoniske verdier som viktige deler av det opprinnelige fengselsanlegget.
- Begrunnelse:** Alléen og utomhusarealene er en del av det komplette fengselsanlegget ved Botsfengselet som stod ferdig 1851. Alléen fra portstolpene i Grønlandsleiret danner hovedaksen og adkomst til anlegget. Alléen er en symbolladet del av det opprinnelige fengselsanlegget. Murene med porter som forbinder presteboligen, tårnbygningen og direktørboligen dannet lukkede gårdsrom for hver av funksjonærboligene.

Forskrift om fredning av Statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 10 Fredete eiendommer i landsverneplanen for justissektoren

UTOMHUSOMRÅDET RUNDT AVDELING A

Bygningsnr:	
Gnr/bnr:	230/104
Oppført:	1844 - 1851
AskeladdenID:	164085-11
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9903558 Kompleks 2571

Fredning bygning

Omfang: Fredningen omfatter ringmuren og utomhusarealene innenfor ringmuren rundt avdeling A/Botsfengslet.

Fredningen av utomhusarealet inkluderer arealer, hovedelementer som vegetasjon, og inkluderer materialbruk, overflatebehandling og detaljering.

Fredningens avgrensning er markert med blå skravur på kart.

Formål: Formålet med fredningen av ringmuren og uteområdet innenfor ringmuren, er å bevare arealet, og dets kulturhistoriske og arkitektoniske verdi som viktige del av det opprinnelige fengselsanlegget.

Formålet med fredningen av utomhusområdet innenfor ringmuren er videre å sikre arealets lukkede, oversiktlige og kontrollerbare preg.

Begrunnelse: Fengselsmuren i hugget stein omkranser hele avdeling A og er en del av det komplette fengselsanlegget som sto ferdig samtidig med Botsfengselet i 1851. Arealene innenfor murene var opparbeidet til både pryd- og nytteformål.

I grunnen for enden av fløy A, B og D ligger rester av stråleluftegårdene. Disse anses som en del av bygningen.